

Mrs. Molloy. Your friend's very interested in the street, Mr. Hackl.

Cornelius. Oh, yes. Yes. He has reason to be (Th. Wilder);

б) початкова репліка може означати причину, яка допомагає здійсненню дії:

Linda: You look so rested, dear.

Willy: I slept like a dead one. (A. Miller).

Репліка, яка конкретизує мотивацію, може бути складним мовленнєвим актом, якому притаманна структура градаційного ряду, поступове зростання ступеню емоційної напруги мовленнєвих актів, які слідуєть один за одним. У такий репліці-відповіді компонентні мовленнєві акти можуть бути зв'язані значенням пояснення, наприклад:

Jack Straw: Ah, my dear friend, I've been expecting you all the morning.

Von Bremer: I couldn't come before. I have only just received the answer to my telegram (S. Maugham);

Існують ситуації, коли різні обставини вимушують адресата створювати лише видимість кооперативної співпраці, при цьому порушується принцип істинності П. Грайса. Стратегії адресата можуть бути спрямовані на створення кращих умов спілкування, при цьому комунікативна істинність реплік-відповідей може не завжди відповідати денотативній, тобто реальній, істинності, наприклад:

Raina: ...We go to Bucharest every year for the opera season; and I have spent a whole month in Vienna.

The man: I saw that, dear lady. I saw at once that you knew the world (B. Shaw).

Ствердження про те, що у наведеному прикладі комунікативна і денотативна істини не співпадають, оснований на урахуванні ситуації спілкування. Ця ситуація є ситуацією знайомства. Адресат не має достовірної інформації для оцінки ситуації спілкування, але він висловлює згоду зі змістом початкової репліки, намагається надати позитивну тональність бесіди. Принцип ввічливості відіграє у даному випадку головну роль по відношенню до принципу кооперативної співпраці П. Грайса. Правила етикета, таким чином, нейтралізують у даному випадку принцип істинності висловлювання. Таким чином, найбільш продуктивною максимом з постулатів спілкування є та, що враховує тип розмови [6, с. 206].

Вивчення мовленнєвих стратегій і тактик дозволяє досліджувати використання людьми природної людської мови як знаряддя соціальної дії і взаємодії в умовах ситуації спілкування. У діалогічному дискурсі, що відбиває специфіку взаємодії адресанта і адресата безпосередньо в мовленнєвій ситуації, широко представлено варіювання комунікативних інтенцій адресата. Стратегії адресата можуть відображати його бажання співпрацювати, створювати найбільш сприятливі умови комунікації і можуть реалізовуватися у тактиках прямої кореляції, конкретизації, узагальнення, пояснення. Прагматичні значення констативних реплік-відповідей у діалогічному дискурсі можуть мати синкретичний характер і реалізуватися у прямих, косвених і імпліцитних формах номінацій. Прагматично мотивоване варіювання констативних реплік-відповідей визначається інтенцій адресата, його соціально-ситуативною роллю [3, с. 180], релевантністю відношення змісту висловлювання до актуальної ситуації спілкування. Подальше перспективне дослідження констативних реплік-відповідей може бути пов'язано з класифікацією контрадикторних інтенцій адресата.

Література:

1. Гак В. Г. К типологии лингвистических номинаций / В. Г. Гак // Языковая номинация: Общие вопросы. – М.: Наука, 1997. – С. 230–293.
2. Лагутин В. И. Проблема анализа художественного диалога / В. И. Лагутин. – Казань: «Штица», 1991. – 98 с.
3. Шутова М. О. Мовленнєвий етикет як система координат у міжособистісній і міжкультурній комунікації / М. О. Шутова // Вісник КНЛУ. – Серія Філологія: зб. наук. праць. – Том 16. – № 1. – 2013. – С. 179–191.
4. Якубинский Л. П. Язык и его функционирование / Л. П. Якубинский. – М.: Наука, 1996. – 208 с.
5. Boden D. Zimmerman D. H. (eds.) Talk and Social Structure: Studies in Ethnomethodology and Conversation Analysis / D. Boden, Zimmerman D. H. (eds.) – Berkeley: University of California Press, 1991. – 305 p.
6. Strawson P. E Intention and Convention in Speech Acts / P. E. Strawson // Pragmatics: A Reader. – Oxford; New York, 1991. – P. 290–301.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

1. Coward N. Plays / N. Coward. – London: Eyre Methuen Ltd., 1990. – Vol. 2. – 360 p.
2. Donleavy J. P. The Plays / J. P. Donleavy. – London: Penguin Books, 1994. – 351 p.
3. Dukes A. Such Men are Dangerous / A. Dukes // Famous Plays of Today. – London: Victor Gollancz Ltd., 1989. – P. 485–576.
4. Hemingway E. Fiesta / E. Hemingway. – Moscow, 1981. – 246 p.
5. Maugham W.S. Collected Plays / W. S. Maugham. – London: Windmill Press, 2002. – 310 p.
6. Miller A. Death of a Salesman / A. Miller. – New York: The Viking Press, 2005. – 139 p.
7. Mortimer J. The Dock Brief / J. Mortimer // English One-Act Plays of Today. – London: Oxford University Press, 1995. – P. 195–236.
8. Whiting J. The Devils / J. Whiting // New English Dramatists. – London: Penguin Books, 1993. – Vol. 5. – P. 119–206.
9. Wilde O. The Importance of Being Earnest / O. Wilde // Eight Great Comedies. – New York: New American Library, 1998. – P. 286–343.

УДК 811.111'42

О. Л. Балацька,

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, м. Полтава

МІТИГАЦІЯ КРИТИЧНИХ ЗАУВАЖЕНЬ В АНГЛОМОВНІЙ НАУКОВІЙ СТАТТІ

У статті аналізуються засоби мітигації, які використовуються англомовними науковцями з метою послаблення прагматичного потенціалу критичних зауважень у провідному жанрі англомовного наукового дискурсу – статті. Матеріалом дослідження були 350 англомовних наукових статей з 10 гуманітарних дисциплін. Методика дослідження включає дефінітивний та компонентний аналіз, метод прагматично-функціонального аналізу, текстовий аналіз, метод когнітивно-дискурсивної інтерпретації та кількісний аналіз. Виявлено, що до засобів мітигації критичних зауважень належать: хеджінг; висловлення у пре- та / або постпозиції до відповідного критичного зауваження позитивного (-их) оцінного (-их) судження (-нь) щодо об'єкту, котрий підлягає критиці у критичному зауваженні; вирази, експлікація яких дозволяє зробити наголос на тому, що вербалізоване критичне зауваження є особистою точкою зору автора, та використання метадискурсивних маркерів з метою сигналізації про перехід до актуалізації критичного (-их) зауваження (-нь). Встановлено, що серед авторів англомовних наукових статей існує тенденція до послаблення критики, а для мітигації критичного зауваження може бути використано один або декілька типів

засобів мітигації. Отримані результати свідчать про те, що найпоширенішими засобами мітигації є застосування засобів хеджингу та висловлення позитивного (-их) оцінного (-их) судження (-нь) у пре- та / або постпозиції до відповідного критичного зауваження, натомість вирази, які дозволяють наголосити на тому, що критичне зауваження є особистою точкою зору автора, та використання метадискурсивних маркерів з метою сигналізації про перехід до актуалізації критичного (-их) зауваження (-нь) застосовуються набагато рідше. Отже, мітигація критичних зауважень в англійській науковій статті є загальноприйнятою нормою й актуалізується кількома способами.

Ключові слова: англійський науковий дискурс, жанр, стаття, критика, критичне зауваження, мітигація, засоби мітигації.

MITIGATING CRITICAL REMARKS IN RESEARCH ARTICLES IN ENGLISH

The article analyzes mitigation devices being used by English-speaking scientists to weaken pragmatic potential of critical remarks in the leading genre of English-language scientific discourse – article. The problem has been studied in a corpus of 350 English-language research articles from ten disciplines. The methods used in the research include definitive, component, pragmatic-functional, text, quantitative analysis as well as cognitive-discursive interpretation method. It has been demonstrated that mitigation devices, which make critical remarks weaker, include hedges, positive evaluation utterance (-s) verbalized in preposition and / or postposition to a critical remark and concerning the object being criticized in the critical remark; phrases labelling a critical remark as an author's personal opinion and metadiscourse markers announcing the presence of a critical remark (-s) in the following text. It has been found that authors of research articles in English tend to weaken criticism. In order to mitigate a critical remark, one or several types of mitigation devices can be used. The obtained results show that the most commonly used mitigation devices include hedging and positive evaluation utterance (-s) actualized in preposition and / or postposition to a critical remark. But phrases labelling a critical remark as an author's personal opinion and metadiscourse markers intended to announce the presence of a critical remark (-s) in the following text are used less often. In conclusion, it is conventional to mitigate critical remarks in research articles in English, that can be actualized with a number of ways.

Key words: English-language scientific discourse, genre, article, criticism, critical remark, mitigation, mitigation devices.

МИТИГАЦИЯ КРИТИЧЕСКИХ ЗАМЕЧАНИЙ В АНГЛОЯЗЫЧНОЙ НАУЧНОЙ СТАТЬЕ

В статье анализируются средства митигации, которые используются англоязычными учеными с целью ослабления прагматического потенциала критических замечаний в ведущем жанре англоязычного научного дискурса – статье. Материалом исследования были 350 англоязычных научных статей по 10 гуманитарным дисциплинам. Методика исследования включает дефинитивный и компонентный анализ, метод прагматически-функционального анализа, текстовый анализ, метод когнитивно-дискурсивной интерпретации и количественный анализ. Определено, что к средствам митигации критических замечаний относятся: хеджинг; высказывание в пре- и / или постпозиции к соответствующему критическому замечанию позитивного (-ых) оценочного (-ых) суждения (-ий) относительно объекта, который подвергается критике в критическом замечании; выражения, экспликация которых позволяет подчеркнуть то, что вербализованное критическое замечание является личной точкой зрения автора, и использование метадискурсивных маркеров с целью сигнализации о переходе к актуализации критического (-их) замечания (-ий). Установлено, что среди авторов англоязычных научных статей существует тенденция к ослаблению критики, а для митигации критического замечания может быть использован один или несколько типов средств митигации. Полученные результаты свидетельствуют о том, что самыми распространенными средствами митигации является использование средств хеджинга и высказывание позитивного (-ых) оценочного (-ых) суждения (-ий) в пре- и / или постпозиции к соответствующему критическому замечанию, в то время как выражения, которые позволяют подчеркнуть то, что критическое замечание является личной точкой зрения автора, и использование метадискурсивных маркеров с целью сигнализации о переходе к актуализации критического (-их) замечания (-ий) используются намного реже. Таким образом, митигация критических замечаний в англоязычной научной статье является общепринятой нормой и актуализируется несколькими способами.

Ключевые слова: англоязычный научный дискурс, жанр, статья, критика, критическое замечание, митигация, средства митигации.

Набуття англійською мовою статусу *lingua franca* та значущість науки для функціонування і розвитку сучасного суспільства є чинниками, котрі роблять **актуальними** розвідки, у фокусі уваги яких перебуває вивчення тих чи інших аспектів англійського наукового дискурсу та його жанрів [2; 5 та ін.]. Провідним жанром наукового дискурсу більшість фахівців уважають наукову статтю [8 і т. д.], обов'язковим компонентом якої є критика [3; 4].

Оскільки англійськомовні науковці не схильні до вербалізації сильної критики [7], виникає необхідність вивчення засобів мітигації, які використовуються з метою послаблення прагматичного потенціалу критичних зауважень. Проте через те, що зазначена проблема, незважаючи на свою важливість, ще не привернула належної уваги дослідників, **метою** цієї роботи є інвентаризація засобів мітигації, які використовуються науковцями для зменшення інтенсивності вираження негативної оцінки в актуалізованих ними критичних зауваженнях у англійській науковій статті.

Об'єктом дослідження є критичне зауваження в англійській науковій статті, **предмет** аналізу – типові засоби мітигації, що застосовуються науковцями з метою послаблення критики.

Матеріалом роботи виступають 1027 критичних зауважень, отриманих з 350 статей з 10 гуманітарних дисциплін, опублікованих в електронних наукових журналах Великої Британії та США за 2009–2011 рр.

Методика дослідження включає дефінітивний та компонентний аналіз, метод прагматично-функціонального аналізу, текстовий аналіз, метод когнітивно-дискурсивної інтерпретації та кількісний аналіз.

Критика / критичне зауваження (КЗ) – вербально виражене негативне ставлення автора до певного (фрагмента) наукового дослідження [1, с. 1], яке, як свідчать результати аналізу фактичного матеріалу, у більшості випадків (97,85 % від усіх КЗ) послаблюється за допомогою використання різноманітних засобів мітигації.

З метою виокремлення засобів мітигації, які застосовуються для зменшення прагматичного потенціалу критики в англійській науковій статті, за основу було взято класифікацію засобів мітигації, розроблену К. Хайлендом [6]. Було встановлено, що для послаблення інтенсивності КЗ в англійській науковій статті (АНС) використовуються:

- Засоби хеджингу (58,26 % від усіх засобів мітигації), наприклад:

(1) *Notably, this study includes a higher number of female patients, so the findings could possibly be accounted only by this subgroup of subjects. Also, the lack of assessments at the first week after treatment initiation might be an additional limitation. Finally, another limitation is that the study has been mainly based on self-report with a possible biasing effect of the current mood.*

(2) *This is another (perhaps willful) misreading, because there is, in fact, nothing in Auston's text indicating any such preference: both written and oral utterances exercise illocutionary force, though it may function in different ways.*

У КЗ (1) використано такі хеджі, як: модальні дієслова, котрі виражають можливість (*could, might*); прислівник, який виражає можливість / вірогідність (*possibly*); застосування пасивного стану дієслова (*be accounted, has been based*) та при-

кметник, що виражає можливість / вірогідність (*possible*). У КЗ (2) засоби хеджингу представлено прислівником, який виражає можливість / вірогідність (*perhaps*) та модальним дієсловом, що виражає можливість (*may*).

• Висловлення у пре- та / або постпозиції до відповідного КЗ позитивного (-их) оцінного (-их) судження (-нь) щодо об'єкту, який підлягає критиці у КЗ (31,69 % від усіх засобів мітигації), приміром:

• (3) *Researchers have fruitfully analyzed the associations between demographic and socioeconomic status factors – such as race, gender, education, and income – and political behavior, but have given shortshrift to the political consequences of everyday life experiences – such as reading books.*

(4) *Although this was an exploratory, qualitative study with a small sample from one geographic region – the San Francisco Bay Area – it illuminates some of the issues facing parents, partners, and other relatives of veterans serving in the Iraq and Afghanistan Wars.*

У фрагменті (3) позитивне оцінне судження (*Researchers have fruitfully analyzed the associations between demographic and socioeconomic status factors – such as race, gender, education, and income – and political behavior*) вербалізовано у препозиції до відповідного КЗ. У прикладі (4) позитивне оцінне судження (*it illuminates some of the issues facing parents, partners, and other relatives of veterans serving in the Iraq and Afghanistan Wars*) автор АНС актуалізував у постпозиції до КЗ.

Вирази, експлікація яких дозволяє зробити наголос на тому, що вербалізоване КЗ є лише особистою точкою зору автора (7,23 % від усіх засобів мітигації), наприклад:

(5) *<...> this analysis is too aprioristic and deductive, in the sense that it posits the categories 'subject-marker' and 'object-marker' first, and then imposes them on the empirical reality of the language. I do not find this an appropriate way to deal with language. Rather, I maintain, we should start from the bottom up, collect empirical data involving -ga, and proceed inductively, so as to come to identify the true meaning of -ga.*

(6) *These diagnoses – both psychological and physical – seem to me unsatisfactory, and there is something risible about the suggestion that Shakespeare's tragedy could have been averted if only Iago had the proper antacids.*

У КЗ (5) з метою підкреслення того факту, що висловлена думка є лише його власною точкою зору, автор використовує вирази *I do not find* та *I maintain*. У КЗ (6) з цією ж ціллю застосовано вираз *seem to me*.

• Використання метадискурсивних маркерів з метою сигналізації про перехід до актуалізації критичного (-их) зауваження (-нь) (2,82 % від усіх засобів мітигації), приміром:

(7) **LIMITATIONS OF STUDY**

This study involved organizations that exist in Clay, Duval, Nassau, and St. Johns Counties. These organizations have experienced a reduction within its workforce during the recent economic recession. Additionally, organizations in this study represented a myriad of organizations to include public education, healthcare, corporate, and financial institutions.

Наведений приклад є зразком КЗ, що міститься в АНС у вигляді окремої, виокремленої структурно-композиційної частини, що найчастіше має назву «Обмеження» («*Limitations*») і експлікує перехід до вербалізації КЗ.

Окрім того, варто зазначити, що для послаблення прагматичного потенціалу певного КЗ автори АНС можуть актуалізувати декілька типів засобів мітигації одночасно, наприклад:

(8) *The limited number of interviews clearly restricts the generalizability of the qualitative research findings and care should be taken when interpreting these findings. However, <...> these interviews provide some important insight into what various students are thinking as they make college decisions as they finish high school.*

У цьому фрагменті КЗ мітигується не лише за допомогою хеджу, вираженого застосуванням пасивного стану дієслова (*be taken*), а й позитивним оцінним судженням, що знаходиться у постпозиції до КЗ (*However, <...> these interviews provide some important insight into what various students are thinking as they make college decisions as they finish high school*).

Отже, мітигація критичних зауважень є загальноприйнятою нормою англомовної наукової статті. До найпоширеніших засобів мітигації, що використовуються авторами англомовних наукових статей належать хеджі та висловлення позитивного (-их) оцінного (-их) судження (-нь) у пре- та / або постпозиції до відповідного критичного зауваження, у той час як вирази, які дозволяють наголосити на тому, що критичне зауваження є особистою точкою зору автора, та використання метадискурсивних маркерів з метою сигналізації про перехід до актуалізації критичного (-их) зауваження (-нь) були зареєстровані у значно меншій кількості випадків.

Перспективою роботи є компаративні дослідження засобів мітигації критичних зауважень в англомовних та україномовних наукових статтях.

Література:

1. Балацька О. Л. Дискурсивні властивості критики в англомовній науковій статті : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 – германські мови / Олена Леонідівна Балацька; Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. – Харків, 2013(a). – 20 с.
2. Яхонтова Т. В. Лінгвістична генологія наукової комунікації : монографія / Тетяна Вадимівна Яхонтова. – Л. : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2009. – 420 с.
3. Crossed Words : Criticism in Scholarly Writing / [Ed. Françoise Salager-Meyer, Beverly A Lewin]. – Peter Lang Publishing, Incorporated, 2011. – 371 p.
4. Fagan A. The use of critical speech acts in psychology and chemistry research papers / A. Fagan, P. Martin Martin // *Iberica*. – 2004. – No. 8. – P. 125–137.
5. Hyland K. Academic Discourse : English In A Global Context / Ken Hyland. – Bloomsbury, 2009. – 256 p.
6. Hyland K. Hedges, boosters and lexical invisibility: Noticing modifiers in academic texts / K. Hyland // *Language Awareness*. – 2000. – No. 9 (4). – P. 179–197.
7. Myers G. The pragmatic of politeness in scientific articles / G. Myers // *Applied Linguistics*. – 1989. – No. 10/1. – P. 1–35.
8. Swales J. M. Genre Analysis: English in Academic and Research Settings / J. M. Swales. – Cambridge : Cambridge Univ. Press, 1990. – 260 p.